

Nr 42.

Av herr **Westman m. fl.**, om beredande av medel till flygvapnets materielanskaffning.

I de senaste årens utveckling på det försvarsorganisatoriska och militärtekniska området intager otvivelaktigt flygvapnet en särskilt framträdande plats. Från att tidigare endast hava betraktats som ett hjälpmedel till armé- och marinstridskrafterna har flygvapnet numera i de flesta länder tilldelats en fullt självständig ställning, samtidigt som flygstridskrafterna undergått en mycket betydande kvantitativ utökning.

I detta avseende kan främst framhållas den *sovjetryska* luftflottans utveckling till en maktfaktor av första ordningen. Dess bombstridskrafter torde numera kunna betecknas såsom de starkaste på den europeiska kontinenten. Det må vidare erinras om den utslagsgivande betydelse, som flygvapnet tillmättes i *Italiens* försvarsorganisation. Här synes man sålunda räkna med att flygstridskrafterna vid en krigisk förveckling icke blott skola kunna hålla nere motståndarens flygstridskrafter utan jämväl lamslå hans järnvägsförbindelser samt krossa hans örlogsflotta utanför eller i dess baser. I *Frankrike* har å andra sidan intresset för flygvapnet avspeglat sig i den mångfald av olika organisationsformer, vilka där med korta mellanrum avlöst varandra. I denna fastlandsbetonade stat, som genom sitt försvarspolitiska läge hittills alltid i första rummet varit hänvisat till de lantmilitära stridsmedlen, har man uppenbarligen med en känsla av osäkerhet konstaterat, att det nya vapnet erhållit en alltför tillbakaskjutet plats inom försvarsorganisationen.

Av än större intresse är dock utvecklingen i *England*. Landets maktställning i militärpolitiskt hänseende har enligt en sekellång tradition varit uppbyggd på örlogsflottan, som i samverkan med lantstridskrafter av ganska blygsamma mått kunnat avvärja varje invasionshot mot de brittiska öarna. Flygvapnets tillkomst och utveckling har radikalt förändrat rikets strategiska läge. Det engelska hemlandet kan numera hotas oberoende av de engelska sjöstridskrafternas styrka.

Man drog i *England* i vissa avseenden ganska snart konsekvenserna av det nya läget genom att sammanföra huvuddelen av flygstridskrafterna till ett självständigt flygvapen, vilket därefter utvecklats tack vare betydande anslag. Tecken tyda på att man nu är beredd att ytterligare fortsätta på den inslagna vägen. Studier och försök hava sedan lång tid tillbaka pågått i *England* avseende flygvapnets roll vid försvaret av de engelska öarna mot invasionsföretag. Under senare år hava särskilt försök utförts i avsikt att utröna flygbombverkan mot större stridsfartyg. Sålunda anordnades bl. a. förra året utanför *Skottlands* kust en kombinerad flyg- och flottmanöver, varvid delar av det engelska flygvapnet utan hjälp av sjöstridskrafter skulle för-

svara hemlandet mot en anfallande flotta. Ehuru väl det framhållits, att man icke bör draga alltför vittgående slutsatser av denna övning, som delvis var av rent teknisk art, kunna dock märkliga följder av densamma skönjas i den engelska försvarsdiskussionen. Det är tydligt, att man i England kommit till insikt om den inverkan, som flygstridskrafter kunna komma att utöva vid invasionsföretag och hemlandets försvar däremot. Den engelska flottan anses icke kunna undgå betydande förluster genom fientliga flyganfall; den utgör därför icke längre ett säkert värn. Å andra sidan har flygvapnet visat sig vara ett värdefullt maktmedel vid avvärjandet av en invasion över havet.

Söker man fastställa orsakerna till det livliga intresse för flygvapnet, som sålunda inom ett flertal länder måste betraktas som ett påtagligt faktum, måste man i första rummet stanna inför teknikens utveckling. Den ökade driftsäkerheten och de minskade haveririskerna äro i stor utsträckning frukter av arbetet på de kommersiella flyglinjer, som numera sammanknyta länder och världsdelar i ett allt mera utgrenat trafiknät. Driftsäkerheten, som utgör en förutsättning för de ekonomiska kalkylerna i den fredliga lufttrafiken, utgör emellertid även ett grundvärde för beräkningar och planläggning i samband med flygstridskrafternas verksamhet. Våra dagars flygmateriel förlänar åt flygvapnet en helt annan grad av pålitlighet och säkerhet än den materiel, som skapades under världskriget och det närmaste decenniet därefter. Genom flygplanens förbättrade egenskaper i fråga om hastighet, stigförmåga, lastkapacitet o. s. v. har samtidigt flygvapnet såsom stridsmedel vunnit en avsevärt ökad betydelse.

Det torde främst vara av dessa orsaker, som man vid förhandlingarna inom nedrustningskonferensen särskilt eftersträvat att uppnå en begränsning i fråga om de flygmilitära rustningarna. De negativa resultat, som därvid framgått, synas emellertid icke endast ha förorsakats av olika nationella motsättningar utan även av svårigheterna för att icke säga omöjligheterna att utan komplicerade internationella organisationsformer nå en effektiv kontroll av det kommersiella flygväsendet samt av olika länders eventuella förberedelser för trafikflygplanens omändring för krigsändamål.

I samband härmed måste även beaktas den förskjutning, som under senare år skett i den allmänna uppfattningen angående de mål, mot vilka flygstridskrafterna sannolikt komma att inriktas vid ett framtida krig. Ännu för ett halvt decennium sedan framträdde som en allmänt utbredd åsikt att luftflottornas stora destruktiva möjligheter mot städer, industriorter och övriga bebyggelsecentra skulle föranleda de stridande att hänsynslöst insätta sina luftstridskrafter mot dylika mål. I detta hänseende har emellertid numera en påtaglig omsvängning inträtt. Genom den ingående studie- och försöksverksamhet, som i olika länder bedrivits angående den sannolika vapenverkan vid framtida krigföring, har alltmera framträtt riktigheten av de redan tidigare från vissa håll framförda åsikterna, att i första hand de militära maktmedlen måste komma att utgöra målet för den ömsesidiga kraftutvecklingen.

Anledningarna till denna förändring äro främst att söka i att man numera i de flesta fall måste räkna med att luftstridskrafter äro förhanden hos bägge de stridande parterna. Så länge detta icke var fallet, kunde den i luften starkt rustade räkna med att ohindrad av fiendens stridskrafter hänsynslöst bruka sin luftflotta mot de mål, som bedömdes känsligast för det motsatta landet i dess helhet. I samma mån det även i fråga om luftstridskrafterna kommer att bliva frågan om en dubbelsidig kraftutveckling ändras emellertid helt detta läge. För att icke utsätta sina egna flygstridskrafter för riskerna av en hastig förminskning och för att icke lämna fienden möjligheter att inrikta sin verksamhet mot landets industriella hjälpkällor måste flygstridskrafterna i första hand användas för bekämpning av fiendens flygstridskrafter. Härigenom komma luftkrigsmedlen å ömse sidor att i stor utsträckning binda varandra och det slutliga avgörandet kommer att bliva beroende av utgången av dessa strider flygvapnen emellan.

Det är emellertid icke endast mot motståndarens flygstridskrafter, som flygvapnet innebär ett viktigt försvarsmedel. Vid lantförsvaret kunna flygstridskrafterna lämna ett betydande understöd genom sina möjligheter att verka mot fiendens förbindelser, främst järnvägarna, varigenom koncentring och underhållstjänst i hög grad kunna försvåras. I sjökriget utgör flygvapnet ett synnerligen verksamt medel, framför allt genom sina möjligheter att snabbt insättas till massanfall mot de dyrbarare och svårersatta större fartygen, som härigenom kunna sänkas eller på annat sätt försättas ur stridbart skick.

Det synes därför numera inom alla länder allmänt erkännas att flygvapnet utövat ett mycket vittgående inflytande på försvarsmöjligheterna. Detta gäller i lika hög grad de mindre nationerna som de större. Mot bakgrunden härav synes man med oro böra betrakta den ringa utveckling, som de svenska flygstridskrafterna hittills nått. Icke minst synes det nuvarande materiel-läget inom flygvapnet ägnat att ingiva allvarliga betänkligheter.

När genom 1925 års försvarsordning flygvapnet erhöll en självständig ställning inom vårt land, angavs avsikten vara att flygvapnet icke endast skulle kunna samverka med lant- och sjöstridskrafterna utan jämväl kunna »utföra självständiga uppdrag utan omedelbart samband med härens och flottans operationer» (proposition nr 50/1925). Det av riksdagen fattade beslutet innebar även att för detta ändamål en särskild flygkår skulle ställas till högsta krigsledningens förfogande.

Det nya flygvapnets uppsättning skulle enligt riksdagens beslut genomföras under en 5-årsperiod. För närvarande torde emellertid de användbara krigsflygplanen icke uppgå till mer än högst en tredjedel av den styrka, vilken enligt riksdagsbeslutet avsågs bliva uppnådd vid nämnda periods slut. Antalet torde under de senaste åren hava varit ganska konstant. Man synes därav kunna draga slutsatsen, att den år 1925 uppgjorda kostnadsramen icke medgiver någon mera betydande ökning av flygplansbeståndet utöver det nuvarande. Härtill kommer att huvuddelen av de flygplan, varöver flygvapnet

för närvarande förfogar, torde utgöras av spaningsplan, avsedda för samverkan med armén och marinen, medan en mindre del torde utgöras av jaktflygplan.

Den allvarliga svaghet, som det nuvarande materielläget innebär för det svenska flygvapnets operationsduglighet, torde av skäl, som i det föregående framhållits, icke inskränka sina verkningar enbart till vapnet självt utan synes medföra de allvarligaste konsekvenser för vårt lands försvarsorganisation i dess helhet. Med hänsyn till nödvändigheten av att tillgodose landets försvarsberedskap synes det därför oundgängligt att vidtaga snara åtgärder i syfte att giva flygvapnet den plats inom försvarsorganisationen, som avsågs vid dennas genomförande. Detta synes i främsta hand innebära, att flygvapnets materieltillgång tillgodoses på sådant sätt, att vapnet kan genomföra självständiga operationer.

Under titeln »Utgifter för kapitalökning» upptages i årets statsverksproposition ett anslag å 10 milj. kronor till statsbeställningar. Av statsrådets motivering framgår att de materielbehov, vilka lämpligen kunna fyllas genom statsbeställningar hos industrien, för flottans vidkommande skola tillgodoses med ett belopp av nära 4.5 milj. kronor, samt att enligt av vederbörande myndigheter under hand lämnade uppgifter betydande brister i materielutrustningen föreligga för bl. a. armén och flygvapnet.

Rörande användningen av återstoden av det avsedda anslaget synes enligt statsrådets motivering ett ställningstagande ej nu lämpligen böra ske. Det torde, säger statsrådet, få bero på Kungl. Maj:t att framdeles, efter det närmare utredning förebragts i avseende på angelägenhetsgraden av de olika materielanskaffningar, som kunna tänkas böra ske, besluta om dispositionen utav den återstående delen av anslaget. Därvid kommer hänsyn givetvis att tagas till att syftet med dessa statsbeställningar ernås, liksom ock att beaktas att främst sådana arbeten beslutas, som kunna antagas under alla omständigheter hava måst komma till utförande inom en nära framtid. På grund av att anvisningen för flottans ersättningsbyggnad för nästa budgetår med nära 3 milj. kronor understiger det härför avsedda beloppet av innevarande budgetårs anslag till statsbeställningar, torde det enligt statsrådets mening bliva möjligt att i avsevärt ökad omfattning tillgodose civila myndigheters och institutioners behov av materielanskaffningar.

Under hänvisning till vad ovan i denna motion anförts angående önskvärdheten av att tillgodose flygvapnets materielanskaffning, synes det angeläget att framhålla, att, därest Kungl. Maj:t till avhjälpande av de mest kännbara bristerna hos vårt flygvapen under budgetåret 1934/1935 ägde disponera ett belopp av omkring 4 milj. kronor, dessa medel på ett synnerligen effektivt sätt skulle åstadkomma en minskning av arbetslösheten, enär en högst betydande del av totalkostnaden skulle utgå till betalning av arbetslönerna.

I syfte att möjliggöra att av anslaget under rubriken statsbeställningar — utan rubbning av vad statsrådet om anslagets användning i övrigt anført — tillgodoses i främsta rummet flygvapnets materielanskaffning, i enlighet med

vad ovan anförts, och därjämte de mest trängande behoven rörande arméns materielanskaffning synes den sammanlagda summan för statsbeställningar böra ökas till 14 milj. kronor.

Med hänvisning till vad sålunda anförts hemställes vördsamt,

att riksdagen i årets statsverksproposition under titeln »Utgifter för kapitalökning» måtte för budgetåret 1934/1935 anvisa ett reservationsanslag för *statsbeställningar* av 14 milj. kronor.

Stockholm den 18 januari 1934.

K. G. Westman.

Eliel Löfgren.

Edw. Larson.
